

Aan: College van Burgemeesters en Wethouders en Gemeenteraad van de gemeente Groningen

Glimmen, 22 december 2020

Betreft: Inspraak op beleid en afwegingskader 'Zonneparken in de gemeente Groningen'

Naar een duurzaam versnipperd landschap?

1. Inleiding

Hierbij maken wij gebruik van de gelegenheid tot inspraak op de versie voor inspraak van het beleid en afwegingskader zonneparken in de gemeente Groningen van 17 november 2020 (hierna: *Beleidskader*).

Via een kleine mededeling in de Gezinsbode zagen wij toevallig dat de gemeente Groningen op het punt staat een beleid en afwegingskader vast te stellen dat grote gevolgen zal hebben voor de ruimtelijke kwaliteit, de natuur, de cultuurhistorische waarden en de recreatieve functie van het buitengebied van de gemeente Groningen. Wij hebben in onze omgeving gemerkt dat dit de meeste bewoners was ontgaan, maar nu het *Beleidskader* doordringt, tot grote bezorgdheid leidt.

Het lijkt ons daarom op zijn plaats dat de gemeente met betrekking tot het *Beleidskader* meer aandacht besteedt aan de communicatie met de burgers, om diepgaande onvrede en problemen in de toekomst te vermijden.

De opzet van dit *Beleidskader* staat een ordelijke discussie in de weg. In de beleidsvormingsprocedure vormt het *Beleidskader*, als 'Fase II', een nadere uitwerking van de vastgestelde 'Fase I', maar het is niet uit elkaar te houden wat is overgenomen uit 'Fase I' en waar de uitwerking begint. Bovendien blijken ook uitgangspunten uit 'Fase I' te zijn gewijzigd en komen nieuwe uitgangspunten uit de lucht vallen (zie bijvoorbeeld "Zonneparken zijn over het algemeen goed ruimtelijk inpasbaar" blz. 11, 1^e alinea en blz. 25, 4^e alinea en "ontwikkelingen" in plaats van "grootschalige ontwikkelingen" uit Fase I in "Trede

4" op blz. 11). De opstellers zouden de betrokken burger veel tijd en ergernis besparen als zij hun huiswerk nog eens over zouden doen, zodat duidelijk is wat uit 'Fase I' komt, en dus is vastgesteld, en wat wijzigingen en aanvullingen zijn die onderwerp van inspraak zijn. Nu dit niet duidelijk is, gaan wij ervan uit dat inspraak op het gehele *Beleidskader* mogelijk is.

2. *Ambitie duurzaamheid*

Zoals ook in de beide beleidskaders aan de orde komt is er in het algemeen brede steun onder de bevolking voor het beperken van de CO₂-emissies. De Routekaart 2035 (van de oude gemeente Groningen zonder Haren en Ten Boer) bevat een doelstelling wat betreft eigen energieproductie (31% van het huidige verbruik, na besparing 47% van het totaalverbruik) die is afgeleid van het aantal inwoners, waarbij het aandeel zonneparken een oppervlak van 300-700 hectare zou vergen, wat 3,6 tot 8,4 % van de toenmalige gemeente Groningen besloeg. Voor een stedelijke agglomeratie als Groningen leidt een dergelijke doelstelling dus tot een onrealistisch groot beslag op de toch al beperkte vrije ruimte. De doelstelling van eigen energieproductie dient dus niet op gemeentelijk niveau te worden bepaald en misschien zelfs niet op landelijk niveau. Energie moet daar geproduceerd worden waar dat het beste mogelijk is. Bijna de helft van de energie in een stedelijke gemeente produceren is een te hoge doelstelling die te veel druk op het ruimtebeslag legt. En waarom, we hoeven toch ook niet de helft van de aardappelen die we eten in de eigen gemeente te produceren?

Vervolgens zien wij dat de gemeentelijke herindeling benut is om zonneterreinen te plannen op de grondgebieden van de deelgemeenten die met de oude gemeente Groningen zijn gefuseerd. Maar zelfs dan zien wij dat de rigide doelstelling van eigen energieproductie door zonne-energie leidt tot een disproportioneel groot beslag van tot nu toe onbebouwde ruimte in het buitengebied.

Wat betreft de eigen energieproductie door zonne-energie middels op het land opgestelde zonnepanelen moet de stip op de horizon dus vervangen worden door een streep, waarbinnen verschuiving mogelijk is als beter op andere wijze of van elders zonder CO₂-emissie opgewekte energie kan worden verkregen. Hiermee treedt men ook in concurrentie met energie-intensieve activiteiten als Electrolyzers voor waterstofproductie en datacenters die anders de zonder CO₂-emissie opgewekte energie verbruiken, waardoor schaars open

landschap opgeofferd moet worden om de energie voor eigen gebruik duurzaam in de eigen gemeente op te wekken.

Wat betreft benodigd ruimtebeslag gaat het *Beleidskader* voorbij aan nieuwe ontwikkelingen, zoals (op zichzelf wel genoemde) PVT-panelen die zowel elektriciteit opwekken als warmte opvangen, op handen zijnde doorbraken op het gebied van flexibele zonnepanelen (veel goedkoper en ook op gevels toepasbaar, waardoor over de dag en de seizoenen een gelijkmatiger verspreide stroomproductie wordt verkregen) en transport van waterstof en synthetische brandstoffen uit gebieden met altijd veel zon. Laaghangend fruit zoals zonnepanelen boven parkeerterreinen wordt wel genoemd, maar niet in de overwegingen meegenomen. Bijkomend voordeel van energieopwekking direct op de plaats waar deze verbruikt wordt is dat de knelpunten op het gebied van elektriciteitstransport worden vermeden. Alvorens schaars open landschap op te offeren (de makkelijkste en voor velen financieel aantrekkelijkste optie) zou eerst beter moeten worden gekeken naar betere benutting van bebouwd oppervlak. De gemeente Groningen heeft laten zien dat zij goed is in het herontwikkelen van vrijgekomen industrieterreinen e.d.

3. *Verrommeling vermijden*

Een overweging waaraan in het *Beleidskader* geheel voorbij wordt gegaan is de verrommeling van het landschap door het daarin plaatsen van zonneterreinen. Op het gevaar van (verdere) verrommeling wordt gewezen door toonaangevende experts op het gebied van de ruimtelijke ordening. Dagelijks wordt in Nederland 8,2 hectare open ruimte volgebouwd (Rijksbouwmeester Floris Alkemade, in '*De Toekomst van Nederland*'). In vergelijking met andere delen van het land is het Noorden er wat dit betreft tot nu toe relatief goed vanaf gekomen, maar het zou onvergeeflijk zijn als het nu (nota bene na de aardgascatastrofe) er alsnog aan gaat voor de zonne-energieproductie. De in het *Beleidskader* voorgestane plaatsing van zonneterreinen op minstens 1000m van elkaar af en weinig panelen per m² versterkt de verrommeling nog eens. Ook Berno Strootman, tot enkele maanden geleden met Alkemade lid was van het college van Rijksadviseurs, vreest voor een hagelslag van plaatselijke initiatieven. Hij is van mening dat landbouwgrond helemaal niet voor de winning van zonne-energie gebruikt moet worden (Volkskrant 24 november 2020). Overigens blijkt hieruit dat het helemaal geen *communis opinio* is dat zonneterreinen in het algemeen goed ruimtelijk inpasbaar zijn.

4. Mogelijke bijdrage zonneterreinen in het buitengebied

Volgens het *Beleidskader* vormen kleine zonneparken een aanzienlijke bijdrage aan de gehele opgave (blz. 20, 4^e alinea). De genoemde potentie van 50MWp vormt echter slechts 6% van de beoogde 810MWp. Dat is de marge tussen wat betere en mindere zonnepanelen en rechtvaardigt geen ingrijpende aantasting van schaars open landschap.

5. Positieve effecten zonneterreinen op het landschap onrealistisch en niet onderbouwd

In het *Beleidskader* worden (mogelijke) positieve effecten van zonnepanelen op het landschap genoemd. Deze worden echter niet op geloofwaardige wijze onderbouwd. Zo is sprake van verbeteren van de landschappelijke kwaliteit, zonder dat duidelijk wordt hoe en waarom dat bereikt zou kunnen worden. Het op blz. 13 genoemde herstel van houtwallenstructuren is in elk geval in de voorgestelde gebieden in het buitengebied van Haren niet aan de orde en wordt in elk geval niet gefaciliteerd door zonneterreinen. Slagschaduw van bomen in de houtwallen gaat bovendien ten koste van de opbrengst, vooral in de herfst en winter en aan het begin en einde van de dag als deze toch al heel laag is. "Maak de kwaliteiten van de plek zichtbaar" – wie zich er iets bij voor kan stellen mag het zeggen. Ook de in 2.4 voorgestelde combinatiemogelijkheden met o.a. fiets- en wandelroutes zijn in de voorgestelde gebieden in het buitengebied van Haren niet realistisch (deze zijn er al), of het moet zijn dat de wandelaars op het Pieterpad vinden dat het uitzicht door zonneterreinen wordt verrijkt. Een zonneterrein vormt geen zinvolle buffer tussen natuur- en landbouwgebied, maar een barrière die migratie van dieren in de weg staat.

6. Zonneterreinen in buitengebied Haren strijdig met uitgangspunten

Bij de aanwijzing van voor gebruik als zonneterrein geschikt gebieden bleef het bureau H+N+S kennelijk weinig over dan alle gebieden in te kleuren die niet op voorhand uitgesloten waren dan wel aangewezen zijn als natuurgebied of zoekgebied daartoe. Daarbij gaat die aanwijzing in tegen uitgangspunten in het *Beleidskader* zelf en in tegen door de provincie geformuleerde beperkingen.

Op blz. 9 wordt gesteld dat de beleidskaders van de voormalige gemeenten Haren en Ten Boer grotendeels zijn overgenomen in Fase I (dit is juist, de afwijking betrof alleen een gebied aansluitend op industrieterrein Zuidoost) en dat deze in dit document verder aangevuld of aangescherpt worden. In het beleidskader van de voormalige gemeente Haren wordt onderbouw geconcludeerd dat, om te voorkomen dat landschappelijke waarden worden aangetast, het buitengebied wordt uitgesloten van de ontwikkeling van zonneparken en dat deze alleen bij hoge uitzondering kunnen worden toegelaten (blz. 17, 2e alinea). Een onderbouwing waarom nu opeens wel een groot aantal gebieden geschikt zou zijn als zonneterrein ontbreekt.

Herhaaldelijk wordt gesteld dat zonneparken de bestaande kwaliteiten niet mogen aantasten. Dat doen deze in het buitengebied van Haren wél en verbetering verwachten door de aanleg van een zonneterrein is niet realistisch. Dat zien we al bij de zonneweide in Glimmen, waar houtopstand is gekapt en historisch reliëf is vervangen door kunstmatige wallen met de charme van een park in Zoetermeer.

Een ander uitgangspunt is dat zonneparken niet zijn toegestaan in gebieden met hoge landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwetenschappelijke waarden, zoals essen en pingoruïnes (blz. 21, laatste opsommingspunt):

- De voorgestelde locaties in het buitengebied van Haren liggen alle in het Nationaal Landschap Drentsche Aa en het Nationaal snelwegpanorama Drentsche Aa (Art. 3.82 en 3.83 Ontwerp Omgevingsverordening Provincie Groningen 2022 – zie ook toelichting).
- Het aangewezen gebied bij de Oorsprong en het aangewezen gebied zuidelijk van Onnen liggen in als Essenlandschap aangemerkt gebied (Art. 3.85 Ontwerp Omgevingsverordening Provincie Groningen 2022).
- Het aangewezen gebied zuidelijk van Onnen en het gebied tussen de Polselaan en de Vogelzangsteeg liggen in het besloten en kleinschalig open gebied Gorecht (Artikel 3.92 Ontwerp Omgevingsverordening Provincie Groningen 2022).
- Het aangewezen gebied bij de Oorsprong, het aangewezen gebied zuidelijk van Onnen en het gebied tussen de Polselaan en de Vogelzangsteeg liggen over of tegen Pingoruïnes (Artikel 3.93 Ontwerp Omgevingsverordening Provincie Groningen 2022).

- Het gebied zuidelijk van Onnen ligt gedeeltelijk in beschermd dekzandruglandschap (Artikel 3.96 Ontwerp Omgevingsverordening Provincie Groningen 2022).
- Alle in het buitengebied van Haren aangewezen gebieden liggen in glaciaal ruggenlandschap (Art. 3.94 Ontwerp Omgevingsverordening Provincie Groningen 2022).

Alle aangewezen gebieden in het buitengebied van Haren liggen dus in landschap dat in een of meer opzichten van (erkend) hoge landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwetenschappelijke waarde is en om die reden speciale bescherming verdient en geniet, onder meer tegen egalisatiewerkzaamheden die met de aanleg van een zonneterrein gepaard gaan (zie bijvoorbeeld aanleg Zonneweide Glimmen), maar ook tegen onderbrekingen die afbreuk doen aan de herkenbaarheid van het landschap. Ook tegen diefstal en vernieling benodigde hekwerken (liefst met beveiligingsverlichting), transformatoren en verdeelstations zullen de kwaliteit van het landschap bederven.

Op blz. 15 wordt gezegd dat integratie of zelfs versterking van landschaps- en cultuurhistorische waarden in het ontwerp van het zonnepark zal worden vereist. Dit is een onrealistische belofte en onmogelijk toetsbaar.

7. Zonneterreinen tot 10 ha klein?

In beide beleidsrapporten worden zonneterreinen tot 10 ha aangemerkt als kleine zonneterreinen. De keuze voor deze grens wordt nergens onderbouwd. Het is onbegrijpelijk in welke zin de grens van 10 ha relevant is voor de landschappelijke inpassing. Een zonneterrein van 9,9 ha is ook heel groot (20 voetbalvelden, dus groter dan de grootste sportparken die je tegenkomt). De grens van 10 ha sluit niet aan bij de algemeen geaccepteerde indeling, waarbij zonneterreinen tot 1 ha aangemerkt worden als kleine zonneterreinen. Bijvoorbeeld in de Ontwerp Omgevingsverordening Provincie Groningen 2022 vallen de kleine zonneterreinen onder 1 ha onder Art. 3.175, lid 1, dat er onder meer in voorziet dat de gemeenten deze in omgevingsplannen in of aansluitend aan stedelijk gebied toe mogen staan. De grotere terreinen vallen onder lid 3. Dit betreft naast zonneterreinen (alleen) aansluitend aan het stedelijk gebied, zonneterreinen op een voormalig slibdepot, op een bedrijfsterrein dat feitelijk ten behoeve van gaswinning en gastransport in gebruik is en op door Gedeputeerde Staten op voorstel van de gemeente aangewezen locaties voor

zonne-energie. Hierbij geldt volgens lid 4, dat de maatwerkmethode onder begeleiding van een bij de provincie werkzame deskundige op het gebied van stedenbouw en landschapsarchitectuur dient te zijn uitgevoerd. Zonneterreinen groter dan 1 ha zijn dus alleen bedoeld in gebieden met (nog maar) heel weinig landschappelijke waarde en met specifieke toestemming van de provincie. Waarom dan voorgesteld wordt om zonneterreinen tot 10 ha aan te merken als kleine zonneterreinen is onbegrijpelijk. In het *Beleidskader* (blz 7, rechter kolom, tweede alinea) wordt gesuggereerd dat de provincie voor de voorgestelde locaties al toestemming heeft verleend. Dat zou verrassend zijn voor een versie voor inspraak. Hoe kan aan GS iets voorgesteld worden dat nog niet is vastgesteld? Of is deze inspraak een wassen neus en alles al afgekaart?

8. Voorwaarden lokale eigendom boterzacht

Eerst wordt gezegd dat minimaal 50% lokaal eigendom wordt geëist, maar tegen het eind wordt vermeld, dat dit "lastig" juridisch afdwingbaar is (blz. 30, 2^e alinea). Ook wordt gezegd dat de intentie minimaal 50% lokaal eigendom te organiseren aanwezig moet zijn (blz. 28, laatste alinea). Dat is natuurlijk iets anders dan eisen. Verder moeten omwonenden "kunnen meedenken" over e.e.a. Kunnen meedenken mag altijd.

Het begrip "omwonenden" blijkt vervolgens zeer ruim gedefinieerd. In het geval van de zonneweide Glimmen strekt dit zich bijvoorbeeld uit over een groot gebied (Glimmen, Haren, Onnen, Noordlaren, Eelde, Paterswolde, Eelderwolde, Groningen-Zuid, Midlaren, Noordlaren, Vries, Tynaarlo, De Punt en Yde), waarvan niet met droge ogen volgehouden kan worden dat de meeste inwoners omwonenden zijn.

Ook het begrip "eigendom" is zeer ruim gedefinieerd (blz. 25, een na laatste alinea). In praktijk wordt in ruil voor een financiële bijdrage een belastingvoordeel verkregen, doordat men geen energieverhoging meer hoeft te betalen over de stroom die is gegenereerd met de (virtuele) panelen waarvoor een bijdrage is betaald. Lokale eigendom is dus puur fiscaal gedreven en na afkoop van de energieverhoging heeft men een incentive minder om zuinig met stroom om te gaan of zelf panelen te plaatsen. Daarnaast kunnen de meeste inwoners in het buitengebied voldoende panelen op eigen dak of terrein kwijt, zodat lokaal eigendom voor hen geen relevante overweging is.

Al met al biedt de wens van lokaal eigendom geen bescherming van het landschap tegen projectontwikkelaars die uit zijn op de subsidie en fiscaal voordeel, maar weinig op hebben met de belangen van de echte omwonenden.

9. Je snapt het als je het ziet

Na al deze uiteenzettingen nog enige afbeeldingen, die meer dan alle argumenten, duidelijk maken dat het plaatsen van zonneterreinen in het buitengebied van Haren een onzalig plan is.

10. Conclusie en verzoeken tot aanpassing

1. De ambitie van productie van zonne-energie is voor een stedelijke gemeente te ambitieus en te inflexibel in het licht van nieuwe technische ontwikkelingen
2. Experts onderkennen dat verrommeling van het landschap een groot probleem is en zonneterreinen dragen daaraan bij, hoe mooi de verhalen er omheen ook klinken.
3. Zonnepanelen in het buitengebied, en i.h.b. in het buitengebied van Haren, kunnen slechts een marginale bijdrage aan het totaal in de gemeente Groningen leveren.
4. Positieve effecten van zonneterreinen op het landschap in het buitengebied van Haren zijn niet te verwachten, in tegendeel.
5. Zonneterreinen in het buitengebied van Haren zijn strijdig met de uitgangspunten van de bescherming van landschappelijke waarden en vormen een breuk met vigerend beleid, voor welke breuk geen behoorlijke onderbouwing aanwezig is.
6. Zonneterreinen tot 10 ha als klein aanmerken is nergens op gebaseerd en daarmee houdt men de burger voor de gek.
7. Overwegingen met betrekking tot lokaal eigendom vormen geen bescherming tegen fiscaal gedreven partijen die met lokale belangen weinig op hebben.
8. Wij verzoeken de aanwijzing van nieuwe gebieden in het buitengebied van Haren als geschikt voor plaatsing van zonneterreinen te scharppen.

Hoogachtend,

Anita Tan-Huisman en Kim Tan